

MOTEFOTO: Blant Woodmans inspirasjonskilder var mange motefotografer. «Untitled, New York» er ett eksempel, tatt i 1979-80.

FOTO GJENGITT MED TILLATELSE FRA CHARLES WOODMAN

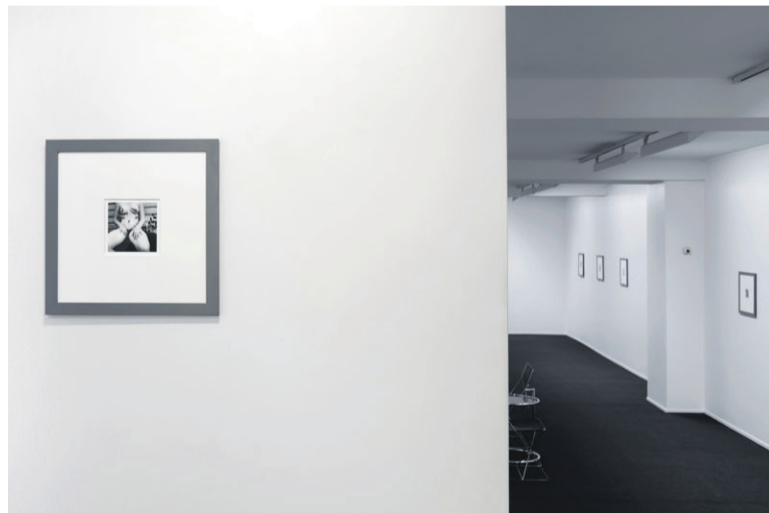

TREMENNESKET: I «Untitled, MacDowell Colony, Peterborough, New Hampshire» (1980) imiterer Woodman trærne i skogen. Bildet er et eksempel på at hennes bilder også har en humoristisk side.

FOTO GJENGITT MED TILLATELSE FRA CHARLES WOODMAN

SÅRBART: Woodmans bilder er like mye framstillinger av et sårbart vesen som ser ut til å ville forsvinne inn i omgivelsene, som de åpenbart er regissert av en sterk vilje. «Space2, Providence, Rhode Island» er laget i 1976.

FOTO GJENGITT MED TILLATELSE FRA CHARLES WOODMAN

UNG DØD: «Francesca Woodman. Fotografi» på Galleri K viser 30 av Francesca Woodmans poetiske og drømmeaktige fotografier. Den amerikanske kunstneren tok sitt eget liv i 1981, bare 22 år gammel. FOTO: ØYSTEIN THORVALDSEN

Francesca Woodman var et tremenneske, på søken etter å bli ett med det åndelige og materielle i verden.

MØRK SKJØNNHET

«HUN ETTERLOT SEG OVER 800 FOTOGRAFIER.»

Omtrent nøyaktig på denne datoen for 38 år siden, den 19. januar 1981, hoppet Francesca Woodman i døden fra en bygning i New York. Hun var en vakker, ambisiøs og uhyre arbeidsom ung kunstner, som i en alder av 22 år allerede hadde skapt et halvt livsverk av poetiske og intimt nærgående fotografier.

Men så gjorde hun det slutt, på den mest dramatiske og ujenkallelige måten. Da hun stilte seg opp i loftsvinduet et sted på nedre Manhattan denne dagen, var hun tynget av den motgangen så mangt et ungt sinn – og ikke så få eldre, når sant skal sies – opplever i livet.

ET FORHOLD HADDE tatt slutt, og arbeidet hennes hadde ikke fått den oppmerksomheten og anerkjennelsen hun følte at det fortjente. Ifølge faren, maleren George Woodman, skal selvmordet ha vært endelig utløst av et avslag på – av alle ting – en stipendsøknad til National Endowment for the Arts, det amerikanske Kulturrådet.

Det får være måte på emo, må det være lov å tenke. Dette er da noe alle opplever. For mange er jo harde avslag i livet og kunsten regelen og ikke unntaket, man går da ikke hen og slenger seg i asfalten av den grunn.

MEN SÅ VAR det akkurat det Woodman gjorde. Hun etterlot seg over 800 fotografier, mange av dem egnet til å forsterke inntrykket av ubotelig livslede. 30 av dem kan du nå se på Galleri K i Oslo – et lite knippe både følelsesladde og symboltunge bilder man blir stående foran i undring.

Woodman figurerer selv i de fleste av dem, men de ofte teatrale, og innimellom overspilte positurene minner lite om egentlige selvportretter, siden ansiktet bare sjelden er tydelig med.

MEN HVORFOR ER hun så godt som alltid naken? Og hvorfor nesten alltid i gamle, falleferdige bygninger, med skakke møbler og tapet som ramler av veggene? Mest av alt undrer man seg over hvor ung hun var, og hvorfor en tenåring ønsker å lage fotografier som er så gammelmodige og ofte dystre i uttrykket.

Woodman har en hærske beundrere og fans over hele verden, fra kunstskolestudenter og tungsindige grublere til museumsledere og kunstteoretikere på øverste nivå.

ETT AV MOTIVENE fra utstillingen på K jeg selv viderefremmidlet på Instagram på åpningskvelden, satte umiddelbart ny rekord i likes for mitt vedkommende, også fra folk langt utenfor min egen bekjentskapskrets (det sier kanskje også litt om min beskjedne innsats på sosiale medier, men dere skjønner hva jeg mener).

Woodmans bilder har vist seg å ha appell både til teoretikere og romantiske sjeler som tiltrekkes av det eteriske og drømmeaktige. Og ikke minst til de av oss som ganske enkelt setter pris på gode komposisjoner, og skyggenes og gråtonenes skjønnhet og poesi.

MED BÅDE KUNSTNERMOR og -far, og en eldre kunstnerbror, fikk Woodman forståelsen for bilder og kunnskap om kunsthistorie inn med morsmelka. Det er, i alle fall delvis, forklaringen på at hun var så oppsiktsvekkende tidlig i gang, med så bråmodent egenartete bilder.

Det tidligste fotografiet på Galleri K er fra 1972, og er titulert «Self Portrait at Thirteen, Boulder, Colorado». Francesca, kunstnerspiren, hadde akkurat fått sitt første kamera, og visste tilsynelatende straks hva hun skulle bruke det til.

HUN SITTER MED ansiktet fravendt i en gammel sofa, påkledd denne første gangen; hånden holder i utløseren som skjærer diagonalt inn i bildet som en uskarp selfiestang, og skaper en dramatisk perspektivlinje som suger oss inn i scenen.

«Self Portrait at Thirteen» er kanskje ikke et mesterverk i seg selv. Men vis meg den trettenåringen i dagens selv-sentrerte og hyperaktive bildekultur som kan vise til en tilsvarende intuisjon for psykologisk og komposisjonelt patos framstilt med enkle midler, og jeg skal ete papiret disse linjene er trykket på.

Seinere blir Woodmans bilder mer manierte og symbolsk ladet. Smaken for gamle møbler og klær er tydelig allerede i det første bildet. De anakronistiske rekvizittene er like framtrepende i produksjonen som Woodmans nakne kropp og fravendte ansikt. Mange har pekt på betydningen den viktorianske gammelmodige estetikken har for bildenes mening.

ER DE FØRST og fremst en fasinasjon for romantisk, mørk nostalgi – noe som ikke er spesielt unikt for unge eksentrikere av Woodmans støpning? Eller er de heller et gjennomtenkt statement fra en kunstner som ser rundt seg, på attraksjonen i populær- og massekulturen, og sier nei takk – et retrogarde og kanskje litt reaksjonært standpunkt.

Leser man seg opp på den akademiske litteraturen om Woodmans kunstnerskap, blir det klart at hun var bevisst den toneangivende kunsten rundt seg. Ikke minst postmoderne fotokunstnere som på Woodmans tid kommenterte bilde-

kulturen på meta-nivå, som den såkalte «Pictures-generasjonen» (Cindy Sherman, Richard Prince, Sherry Levine og så videre).

I SAMMENLIGNING SER den forgangne forfallsetetikken til Woodman unektelig både tungsindig og utidsmessig ut.

Men noe av appellen i Woodmans bilder er at de ser ut til å passe så godt til så mange ulike agendaer. De er et intenst psykologisk selvstudium like mye som de kan tas til inntekt for politiske, feministiske perspektiver.

De er like mye framstillinger av et sårbart vesen som ser ut til å helst ville forsvinne inn i omgivelsene, som de åpenbart er regissert av en sterk vilje som vet hvor hun vil.

De er innadvendt og surrealistisk fortelling like mye som de var inspirert av motefotografi – Woodman etterlot seg for eksempel et (usendt) brev til motefotografen Deborah Turbeville, helt klart en inspirasjonskilde for unge Woodman, med søknad om assistentjobb i hennes studio.

DE KAN OGSÅ være humoristiske og letttilva, om man først ser etter slikt. For eksempel bildet av kunstneren i en bjørkeskog, med armene i været, ikledd barken fra trærne rundt. Det blir umulig å ikke tenke, som Karl Ove Knausgård har påpekt et sted, at dette bildet også kan være en lek med eget navn og selvframstilling – at hun jo tross alt har både «tre» og «menneske» i etternavnet. Et tremenneske, på søken etter å bli ett med både det åndelige og det materielle i verden.

PÅ SITT BESTE åpner Woodmans fotografier for et slik vell av både motstridende tolkninger og øyeblikkelige emosjoner. Innimellom blir det riktignok vel mye kunstskelefer og flagrende gevanter, og det går ikke å nekte for at det ungdommelige ved disse bildene også kan legge en demper på den helt store entusiasmen. Det er likevel ikke til å unngå å bli forbløffet seg over konsistensen i et kunstnerskap som var over der andre begynner, og undre seg på hva det mon kunne blitt.

ARVE RØD

arve.rod@online.no

KUNST

Arve Rød er skribent og kritiker, utdannet ved Statens kunstakademi. Han har skrevet kritikk, essays og andre tekster om norsk og internasjonal samtidkunst i en rekke publikasjoner siden 2000.